

STRÅLANDE ZEH. Magnetiskt blickfång kring vilken sex skådespelare från Malmö stadsteater kretsar. Foto: Peter Westrup

Tyskan piskar på

Sverigepremiär för Elfriede Jelineks fortsättning på Ibsens "Ett dockhem", med en Nora som - sexleksak.

Nils Schwartz njuter av en suverän teaterföreställning, i regi av tyska Anna Bergmann.

TEATER

NORA - VAD VAR DET SOM HÄNDE EFTER ATT NORA LÄMNAT SIN MAN? | Av Elfriede Jelinek | Regi Anna Bergmann | Översättning Sofia Stenström | Intiman, Malmö | Speltid 2 t.

När "Ett dockhem" skulle sättas upp i Tyskland något år efter det norska uruppförandet 1879 ombads **Ibsen** att skriva om slutet som teaterdirektören ansåg vara alltför magstarkt för den tyska publiken. Ibsen gick motvilligt med på att låta Nora återvända till hem och familj och försonas med en ångerfull Torvald.

Också i **Elfriede Jelineks** fria fortsättning på pjäsen kommer Nora tillbaka, luttrad av sina erfarenheter som "fri" kvinna i det kapitalistiska samhället. I den tyska regissören **Anna Bergmanns** uppsättning på Malmö stadsteater har både Nora och Torvald förvandlats till dockor med mekaniska rörelser.

Men Bergmann sätter en skarpare och mera definitiv punkt än Jelinek gjorde i sitt originalmanus från 1976, säkert med författarens goda minne.

Nora vill "förverkliga" sig själv genom att ta arbete på en textilfabrik, men varken ägare, chefer eller arbetskamrater är intresserad av hennes själ som självständig kvinna. De ser henne antingen som maka och mor eller som sexuellt investeringsobjekt, det senare så länge hon ännu är någorlunda ung och attraktiv.

Könsmaktsordningen är med Jelineks desillusionerade blick nära lierad inte bara med de kapitalistiska produktionsförhållandena utan också med fascismen, en allians som gör även sådana med- och snedseglade småhandlare som Torvald till ömkliga haverister. Den enda makt en kvinna kan utöva är den som piskaren i en sadomasochistisk sexualakt.

Det finns en drastisk humor i Jelineks repliker som Bergmann ytterligare förstärker med en rad snillrika scenlösningar. Att det är ett stycke nutida tysk teater vi ser går inte att ta miste på - Bergmann har inte för inte haft med sig fem medarbetare från Tyskland, inklusive den strålande huvudrollsinnehavaren **Brigitte Zeh**, som emellanåt blandar upp svenskan med sitt modersmål. Tyska språket blir för en svensk publik givetvis en extra nazistisk markör som Jelinek inte kunnat skriva in i sitt originalmanus.

Kring Zeh som magnetiskt blickfång i centrum alternerar sex skådespelare från Malmö stadsteater i olika roller - flertalet i förvrängd gestalt överförda från Ibsens rollista - på ett sällsynt inspirerat spelhumör.

Få delar Jelineks nattsvarta samhällsanalys eller Bergmanns ironiskt desperata upplösning av en annars orubblig maktordning. Inte desto mindre ger sig publiken för en annan oavvislig makt - en suverän teaterföreställnings hypnotisering av våra sinnen.

Av Nils Schwartz

[nils.schwartz@expressen.se](mailto:nil.schwartz@expressen.se)

Publicerad 16 mar 2013 08:19

Adress till denna artikel:

<http://www.expressen.se/kvp/kultur/tyskan-piskar-pa>